

SOCIALNA DRŽAVA IN REVŠČINA V PRAVU EU TER SODNI PRAKSI SODIŠČA EU

VERICA TRSTENJAK^{1,2}

¹ Sigmund Freud Univerza, Dunaj, Avstrija
trstenjakverica@gmail.com

² Univerza v Ljubljani, Fakulteta za upravo, Ljubljana, Slovenija
trstenjakverica@gmail.com

Sinopsis Članek obravnava pravno ureditev socialne države ter revščine na ravni EU. Čeprav socialna država ni poseben kriterij v primarnem pravu EU, pa je, vsaj posredno, zajeta v večih aktih EU in izhaja iz sodne prakse Sodišča EU. Pravo EU vsebuje številne določbe, ki vplivajo na status socialne države v državah članicah EU. Posebna pozornost je v članku namenjena sodni praksi Sodišča EU. Slednje pogosto obravnava zadeve, ki vplivajo na stanje socialne države in tudi revščine v državah članicah EU. Posebej je poudarjeno področje pokojnin (zadeva *Brachner*, C-123/10) ter pravice otrok v povezavi z otroškimi dodatki (zadeve *FV*, C-802/18, *Jobcenter Krefeld*, C-181/19 ter *Komisija zoper Avstrijo*, C-328/20). V obravnavanih zadevah so ponujeni odgovori tudi glede čezmejnih učinkov EU pravnih aktov in s tem povezanih socialnih pravic.

Ključne besede:

Socialna država,
Sodišče EU,
pravice otrok,
pokojnine,
tožba zoper
Avstrijo

SOCIAL STATE AND POVERTY IN EU LAW AND JURISDICTION OF THE EU COURT OF JUSTICE

VERICA TRSTENJAK^{1,2}

¹ Sigmund Freud University, Vienna, Austria
trstenjakverica@gmail.com

² University of Ljubljana, Faculty of Administration, Ljubljana, Slovenia
trstenjakverica@gmail.com

Abstract The article handles regulation of the social state and poverty on EU level. In spite of the fact that social state is not a special criterion in primary EU law, it is contained, mediately at least, in larger EU acts and departs from jurisdiction of the EU Court of Justice. EU law contains numerous provisions influencing the status of a social state in EU member states. The article pays special attention to jurisdiction of EU Court of Justice. The latter frequently handles cases influencing the status of a social state and also poverty in EU member states. The field of pensions is especially highlighted (case *Brachner*, C-123/10) as well as children rights in connection to child support (cases *FV*, C-802/18, *Jobcenter Krefeld*, C-181/19 as well as *Commission versus Austria*, C-328/20). In handled cases, answers regarding cross-border effects of EU legal acts and the social rights connected to them are given.

Keywords:
social state,
EU Court of
justice,
children rights,
pensions,
claim versus
Austria

1 Uvod

Socialna država ima v EU poseben pomen, čeprav sta področji socialne varnosti in socialne pomoči pretežno urejeni na ravni držav članic.¹ Tako pravna teorija² kot tudi politika³ se o njej pogosto izražata, a ne vedno enotno. Omeniti pa velja, da socialna država ni izrecno napisana med vrednotami EU, ki so definirane v 2. členu Pogodbe o EU. Kljub temu pa ima socialna država pomembno mesto v številnih evropskih aktih in politikah. Posebej velja omeniti številne socialne pravice, zapisane v Listini EU o temeljnih pravicah (v nadaljevanju EU Listina). Sodišče EU vpliva na različna področja socialne države ter tako posredno prispeva k uveljavljanju socialnih pravic v praksi. V sodni praksi Sodišča EU pa socialno državo navajajo še zlasti generalni pravobranilci, seveda v okviru svojih sklepnih predlogov (npr. zadeva Vodafone, C-75/18)⁴.

Namen članka je prikazati tudi vpliv Sodišča EU na obravnavanem področju ter potrditev teze, da Sodišče EU prispeva k višjemu nivoju socialne države v EU, s tem pa posredno vpliva tudi na nivo revščine v državah članicah. Številne so namreč njegove sodbe glede socialnih dajatev, do katerih so upravičeni delavci, ki imajo otroke (npr. zadeva Jobcenter Krefeld, C-181/19 zadeva Komisija proti Avstriji, C-328/20; zadeva FV, C-802/18), tudi glede študentov (npr. zadeva Morgan, C-11/06), prav tako so pogoste sodbe glede pravic upokojujencev (npr. zadeva C-123/10, Brachner; zadeva Bauer, C-168/18). Omeniti velja, da Sodišče EU pogosto odloča o problemih v zvezi s čezmejnimi učinki, kar vpliva tudi na približevanje socialnim standardom v državah članicah.

¹ O socialni državi glej tudi (Trstenjak, 2015). Posebej o Sloveniji glej (Trstenjak in Plausteiner, 2014).

² Glej opombo 1 in npr. tudi (Kleinman, 2001; Pestieau in Lefebvre, 2018).

³ Politik Helmut Schmidt opredeljuje socialno državo kot kulturno pridobitev 20. stoletja: »Ich halte den Sozialstaat, wie wir ihn in Deutschland und anderen Staaten kennen, für die größte Kulturleistung, die die Europäer im Lauf dieses schrecklichen 20. Jahrhunderts zustande gebracht haben.« Pridobljeno na

https://www.gutzitiert.de/zitat_autor_helmut_schmidt_thema_sozialstaat_zitat_36804.html.

⁴ Glej tč. 4 sklepnih predlogov generalne pravobranilke Kokott v zadevi Vodafone, C-75/18; ECLI:EU:C:2019:492 „Sodišče mora nazadnje na podlagi prava Unije presoditi o dopustnosti progresivne davčne stopnje in splošne olajšave, ki je v številnih državah članicah zgodovinsko pogojena, velja za obvezno značilnost socialne države in se zato uporablja tudi pri obdavčitvi dohodkov v državah članicah.«

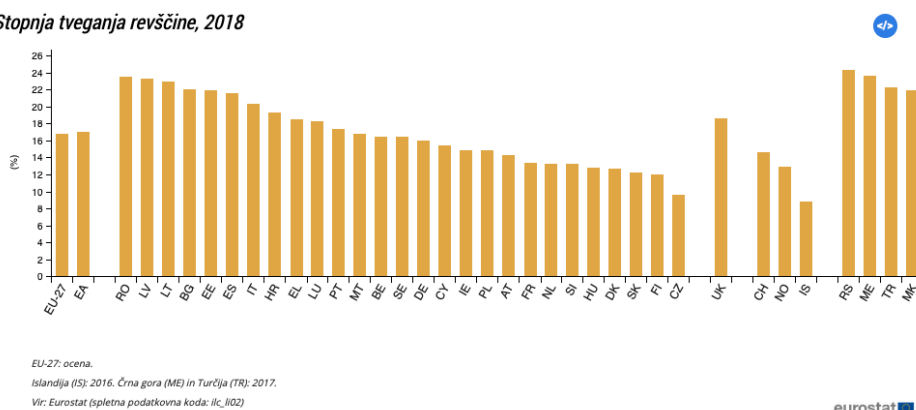
2 Revščina v EU⁵

2.1 Splošno

Ko govorimo o socialni državi, so pomembni tako ekonomski kazalniki kot tudi sama pravna ureditev, ki omogoča uveljavljanje pripadajočih pravic v praksi. V nadaljevanju bodo najprej prikazani nekateri statistični podatki o stanju revščine v EU in nato še pravne podlage za socialno državo.

Na spodnjem grafu, ki ga je Eurostat objavil leta 2021, vidimo stopnje tveganja revščine v različnih državah EU in v nekaterih drugih državah. Za Slovenijo je pomembno, da je pod povprečjem EU, kar pomeni, da je delež tveganja revščine še vedno nižji kot v drugih državah, tj. da je stanje v Sloveniji, gledano *en gros* boljše, kot npr. v Avstriji in Nemčiji.

Stopnja tveganja revščine, 2018

Graf 1: Stopnja tveganja revščine, 2018

Vir: Eurostat (spletna podatkovna koda: ilc_li02)

⁵ Statistični podatki povzeti po Eurostat, objavljeno 27.aprila 2021: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Income_poverty_statistics/sl.

2.2 Pravna ureditev socialne države na ravni EU

2.2.1 Primarno pravo

V pravu EU posebnih neposrednih določb o socialni državi ni. Vendar pa so v njem vseeno zajete številne določbe, ki vplivajo na status socialne države v državah članicah EU. Pravo EU zajema najpomembnejše in za vse države direktno zavezujoče določbe že v primarnem pravu EU. Sem spada tudi Pogodba o delovanju EU (v nadaljevanju PDEU), ki vsebuje precej pomemben sklop določb o socialnih pravicah posebej v delu, ki se nanaša na socialno politiko, in sicer v členih 151 do 161. Omenimo naj še 3. člen Pogodbe o EU, ki med drugim določa, da se EU bori »proti socialni izključenosti in diskriminaciji ter spodbuja socialno pravičnost in varstvo, enakost žensk in moških, solidarnost med generacijami in varstvo pravic otrok.«

Glede temeljnih socialnih pravic, pa so pomembne pravice zapisane v že omenjeni EU Listini, posebej v poglavju Solidarnost, v členih 27 do 34. Med temi pravicami so zajete npr. socialna varnost in socialna pomoč (34. člen) ter nekatere pravice glede delavcev, npr. varstvo v primeru neupravičene odpustitve (30. člen), pošteni in pravični delovni pogoji (31. člen) ter druge.

Posebej je treba izpostaviti že omenjeni 34. člen EU Listine, ki določa, da Unija priznava in spoštuje pravico dostopa do dajatev socialne varnosti in socialnih služb, ki nudijo varstvo v primerih, kot so materinstvo, bolezen, nesreče pri delu, odvisnost ali starost, pa tudi v primeru izgube zaposlitve, v skladu s pravili, ki jih določajo pravo Unije ter nacionalne zakonodaje in običaji. Iz te določbe je razvidno, da so pristojnosti urejanja teh pravic v veliki meri na ravni držav članic in ni enotne ureditve na ravni EU (kot so npr. uredbe glede evra, dublinski azilni sistem, schengenski mejni kodeks itd.)

Nadalje drugi odstavek 34. člena EU Listine določa, da ima vsakdo, ki v Uniji zakonito prebiva in spreminja prebivališče, pravico do dajatev socialne varnosti in socialnih ugodnosti v skladu s pravom Unije ter nacionalnimi zakonodajami in običaji. S to določbo je pravica razširjena ne le na državljane Unije, ampak tudi na vse, ki zakonito bivajo v EU.

Zadnji, tretji odstavek, 34. člena EU Listine pa omenja tudi revščino. Določa, da Unija v boju proti socialni izključenosti in revščini priznava in spoštuje pravico do socialne pomoči in pomoči pri pridobitvi stanovanj, ki naj zagotovita dostojno življenje vsem, ki nimajo zadostnih sredstev, v skladu s pravili, ki jih določajo pravo Unije ter nacionalne zakonodaje in običaji.

Omenimo naj še precej pomemben, pa pre pogosto pozabljen področni pravni akt, in sicer Evropsko socialno listino, ki je sicer pravni akt Sveta Evrope in je v veljavi od leta 1999, ratificirala pa jo je tudi Republika Slovenija.⁶ Svet Evrope, ki ima 46 držav članic, ima sicer glavno pristojnost na področju varstva človekovih pravic, kjer ima pomembno vlogo Evropsko sodišče za človekove pravice v Strasbourgu, vendar ta sodna praksa v tem članku ni obravnavana.

Prav tako velja poudariti, da se socialna država pogosto pojavlja tudi v razpravah o davčni ureditvi. Posebej na ravni EU so te razprave povezane z davki multinacionalk (npr. Amazon, Apple)⁷, glede katerih je Evropska komisija vložila tudi nekatere tožbe na Splošnem sodišču EU.

2.2.2 Sekundarno pravo

Podrobnejše določbe v zvezi s socialnimi pravicami so zajete v številnih aktih sekundarnega prava Unije. Naj omenimo le nekatere. Med uredbami je pomembna Uredba 883/2004 o koordinaciji sistemov socialne varnosti.⁸

Prav tako so pomembne številne direktive, ki vplivajo na omenjeno področje. Za pravice delavcev je pomembna, npr. Direktiva 2008/94 o varstvu delavcev v primeru plačilne nesposobnosti delodajalca.⁹ Prav tako so nekatere pravice zajete v Direktivi 2004/38 o pravici državljanov Unije¹⁰, ki je pomembna zlasti pri čezmejnih problemih in vprašanjih, vezanih na državljanstvo Unije.

⁶ Uradni list RS, št. 24/1999 (10.4.1999) - MP, št. 7/99.

⁷ Glej (Fryba, 2021).

⁸ Uredba (ES) št. 883/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o koordinaciji sistemov socialne varnosti, *OJ L 166, 30.4.2004, p. 1–123*.

⁹ Direktiva 2008/94/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2008 o varstvu delavcev v primeru plačilne nesposobnosti delodajalca (UL 2008, L 283, str. 36).

¹⁰ Direktive Evropskega parlamenta in Sveta 2004/38/ES z dne 29. aprila 2004 o pravici državljanov Unije in njihovih družinskih članov do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic, ki spreminja Uredbo (EGS) št. 1612/68 in razveljavlja Direktive 64/221/EGS, 68/360/EGS, 72/194/EGS, 73/148/EGS, 75/34/EGS, 75/35/EGS, 90/364/EGS, 90/365/EGS in 93/96/EGS (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 5, str. 46).

3 Socialna država in revščina ter vpliv sodne prakse Sodišča EU

3.1 Splošno

Sodišče EU odloča v različnih postopkih.¹¹ Najpomembnejši, na splošno in tudi za obravnavano problematiko, je, seveda, **postopek predhodnega odločanja po 267. členu PDEU**. V tem postopku, ki je na Sodišču EU daleč najpogostejši¹², Sodišče EU razlaga primarno ali sekundarno pravo EU. Prav tako pa lahko Sodišče EU, v okviru tega postopka, odloča o veljavnosti sekundarnega prava EU. V tem postopku so nacionalna sodišča držav članic tista, ki postavijo vprašanje glede razlage ali veljavnosti prava EU, na katerega Sodišče EU potem odgovori.

Pomembni postopki na Sodišču EU so tudi tožbe zaradi neizpolnitve obveznosti držav članic, v okviru katerih lahko Evropska komisija vloži tožbe zoper države članice po 258. oziroma po 260. členu PDEU. Te tožbe so včasih posredno povezane tudi z vprašanji socialnih pravic in revščine. Taksna je npr. tožba Evropske komisije zoper Avstrijo, C-328/20, v povezavi s plačili »Familienbeihilfe«, ki bo obravnavana v nadaljevanju.

Sodišče EU vpliva na različna področja. Številne so sodbe glede socialnih dajatev za otroke (tudi študentov), dajatev, do katerih so upravičeni delavci. Prav tako so pogoste sodbe glede pravic upokoјencev. Omeniti velja še, da se v teh zadevah pogosto pojavlja problem v povezavi s čezmejnimi elementi, ni pa to nujno (npr. zadeva C-123/10, Brachner)

3.2 Sodna praksa Sodišča EU glede otrok v povezavi s pravicami delavcev

Glede pravic delavcev, v povezavi z otroki, velja kot prvo omeniti zadevo *FV, C-802/18*¹³, katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi 267. člena PDEU, ki ga je vložilo Conseil supérieur de la sécurité sociale (Luksemburg). Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 45 PDEU ter

¹¹ Podrobneje o postopkih pred Sodiščem EU glej (Trstenjak in Brkan, 2012).

¹² Glej Letno poročilo Sodišča EU 2020, https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2021-06/20205918_qdaq20101sln_pdf.pdf.

¹³ Glej sodbo v zadevi *FV, C-802/18*, ECLI:EU:C:2020:269.

nekaterih določb Direktive 2004/38 o pravicah državljanov Unije¹⁴, Uredbe 883/2004 o koordinaciji sistemov socialne varnosti¹⁵ ter Uredbe 492/2011 o prostem gibanju delavcev v Uniji¹⁶.

Spor je potekal med Caisse pour l'avenir des enfants (sklad za prihodnost otrok, Luxembourg) na eni strani ter FV, obmejnim delavcem in njegovo ženo GW na drugi, ker je navedeni sklad zavrnil dodelitev otroškega dodatka za otroka iz prve zakonske zveze GW, saj ta otrok nima sorodstvene vezi s FV.

Sodišče EU je odločilo, da je treba člen 45 PDEU in drugi odstavek 7. člena Uredbe 492/2011 o prostem gibanju delavcev v Uniji razlagati tako, da družinski dodatek, povezan s tem, da obmejni delavec opravlja dejavnost zaposlene osebe v državi članici, pomeni socialno ugodnost v smislu teh določb. Sodišče EU je razlagalo še Uredbo 883/2004 o koordinaciji sistemov socialne varnosti, v povezavi z Direktivo 2004/38 o pravicah državljanov Unije ter odločilo, da je treba sporne določbe razlagati tako, "da nasprotujejo določbam države članice, v skladu s katerimi lahko obmejni delavci prejemanje družinski dodatek, ki je vezan na njihovo opravljanje dejavnosti zaposlene osebe v državi članici, le za svoje otroke, ne pa za otroke svojega zakonca, s katerimi nimajo sorodstvenih vezi, vendar zagotavljajo njihovo preživljanje, medtem ko imajo vsi otroci, ki prebivajo v tej državi članici, pravico do prejemanja tega dodatka."¹⁷ Zadeva se nanaša na čezmejne učinke, a pravi pomen ima sodba za (socialne) pravice oziroma dajatve otrok. Zato je vpliv omenjene sodbe večplasten. Na eni strani vpliva na približevanje ravni glede socialnih dajatev med državami članicami, po drugi strani pa krepi pravice otrok in dodatno širi še krog upravičenih otrok do socialnih dajatev.

Sodišče EU se je s socialnimi ugodnostmi delavcev v povezavi z otroki, ukvarjalo tudi v zadevi *Jobcenter Krefeld, C-181/19*¹⁸, katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi 267. člena PDEU, ki ga je vložilo Landessozialgericht

¹⁴ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2004/38/ES z dne 29. aprila 2004 o pravicah državljanov Unije in njihovih družinskih članov do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic, ki spreminja Uredbo (EGS) št. 1612/68 in razveljavlja Direktive 64/221/EGS, 68/360/EGS, 72/194/EGS, 73/148/EGS, 75/34/EGS, 75/35/EGS, 90/364/EGS, 90/365/EGS in 93/96/EGS (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 5, str. 46).

¹⁵ Uredba (ES) št. 883/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o koordinaciji sistemov socialne varnosti (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 5, str. 72).

¹⁶ Uredba (EU) št. 492/2011 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. aprila 2011 o prostem gibanju delavcev v Uniji (UL 2011, L 141, str. 1).

¹⁷ Tako 2. tč. izreka sodbe *FV, C-802/18*.

¹⁸ Glej zadevo *Jobcenter Krefeld, C-181/19*, ECLI:EU:C:2020:794.

Nordrhein-Westfalen (višje sodišče za spore s področja socialnega varstva v zvezni deželi Severno Porenje - Vestfalija, Nemčija). Predlog je bil vložen v okviru spora med Jobcenter Krefeld – Widerspruchsstelle (zavod za zaposlovanje v Krefeldu – služba za pritožbe, Nemčija) in JD, ker je ta zavod zadnje navedenemu in njegovima hčerama zavrnil dodelitev dajatev iz osnovnega socialnega varstva, ki jih določa nemška zakonodaja. Problematično je bilo posebej obdobje, ko je bil JD brezposeln. JD je poljski državljani in je bil poročen s poljsko državljanko, s katero ima dve hčeri, rojeni leta 2005 in leta 2010. Od leta 2012 ali 2013 JD in njegova soproga živita ločeno. Konec leta 2012 in v začetku leta 2013 so se vsi družinski člani nastanili v Nemčiji. Hčeri bivata predvsem s svojim očetom, pri katerem imata od leta 2015 stalno prebivališče. Soproga JD se je leta 2016 preselila na Poljsko.¹⁹

Sodišče EU je razlagalo 18. člen PDEU (prepoved diskriminacije na podlagi državljanstva) ter nekatere določbe Uredbe 492/2011 o prostem gibanju delavcev v Uniji²⁰, Direktive 2004/38 o pravici državljanov Unije²¹ ter Uredbe 883/2004 o koordinaciji sistemov socialne varnosti.²²

V okviru omenjenih pravnih aktov je Sodišče EU najprej razlagalo drugi odstavek 7. člena in 10. člen Uredbe 492/2011 o prostem gibanju delavcev v Uniji ter odločilo, da je treba omenjene določbe razlagati tako, da nasprotujejo ureditvi države članice, na podlagi katere so državljani druge države članice in njegova mladoletna otroka, ki imajo v prvo navedeni državi članici, zaradi šolanja teh otrok v tej državi, vsi pravico do prebivanja na podlagi 10. člena te uredbe, v vseh okoliščinah in samodejno izključeni iz pravice do dajatev za zagotovitev kritja njihovih preživitinskih stroškov.²³

¹⁹ Dejansko stanje povzeto po tč. 15-20 sodbe *Jobcenter Krefeld*, C-181/19.

²⁰ Uredbe (EU) št. 492/2011 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. aprila 2011 o prostem gibanju delavcev v Uniji (UL 2011, L 141, str. 1).

²¹ Direktive 2004/38/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o pravici državljanov Unije in njihovih družinskih članov do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic, ki spreminja Uredbo (EGS) št. 1612/68 in razveljavlja Direktive 64/221/EGS, 68/360/EGS, 72/194/EGS, 73/148/EGS, 75/34/EGS, 75/35/EGS, 90/364/EGS, 90/365/EGS in 93/96/EEC (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 1, str. 15).

²² Uredba (ES) št. 883/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o koordinaciji sistemov socialne varnosti (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 5, str. 72).

²³ Podrobneje glej (»EuGH stärkt Rechte von Wanderarbeitern mit Schulkindern«, 2020).

Sodišče EU je razlagalo še nekatere določbe uredbe 883/2004 o koordinaciji sistemov socialne varnosti.²⁴ Tudi ta zadeva se nanaša na čezmejne učinke EU pravnih aktov in s tem povezanih socialnih pravic.²⁵ Čeprav je zadeva vezana na pravice delavcev, pa ima tudi ta sodba pomemben učinek na pravice otrok (delavcev).

Glede pravic otrok pa velja omeniti tudi tožbo *Komisija zoper Avstrijo, C-328/20*, v povezavi s plačili »Familienbeihilfe« (poseben družinski dodatek za otroke), ki je pomoč vsem otrokom²⁶ v Avstriji oziroma otrokom delavcev, zaposlenih v Avstriji, četudi otroci živijo v drugih državah članicah EU. Evropska komisija Sodišču EU je v postopku predlagala, naj Sodišče EU ugotovi, da Republika Avstrija s tem, da je uvedla mehanizem prilagajanja v zvezi z družinskim dodatkom in odbitnim zneskom za otroke, ki je namenjen zaposlenim, katerih otroci imajo stalno prebivališče v drugi državi članici, ni izpolnila obveznosti iz več določb uredbe 883/2004 glede socialnih dajatev in uredbe 492/2011 o gibanju delavcev.²⁷ Avstrija bi naj (med drugim) z mehanizmom prilagajanja zato ustvarila posredno diskriminacijo v breme delavcev migrantov znotraj EU. Januarja 2022 so bili razglašeni sklepni predlogi generalnega pravobranilca²⁸, ki ugotavljajo več kršitev Uredbe 883/2004 ter tudi kršitev uredbe 492/2011. Tako naj bi Avstrija z indeksacijo družinskega dodatka in davčnih ugodnosti, ki jih dodeljuje zaposlenim, katerih otroci imajo stalno prebivališče v drugi državi članici kršila pravo EU. Generalni pravobranilec poudarja, da »morajo tudi v Avstriji delavci, ki so državljani drugih držav članic, imeti možnost upravičenosti do enakih dodatkov in davčnih ugodnosti kot avstrijski delavci, ne glede na kraj stalnega prebivališča njihovih otrok, saj prispevajo k financiranju

²⁴ Glede te uredbe je v tč. 2 sodbe Sodišče EU odločilo: "Člen 4 Uredbe (ES) št. 883/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o koordinaciji sistemov socialne varnosti v povezavi s členom 3(3) in členom 70(2) te uredbe je treba razlagati tako, da nasprotuje uvedbi države članice, v skladu s katero so državljani druge države članice in njegova mladoletna otroka, ki imajo v prvo navedeni državi članici zaradi šolanja teh otrok v tej državi vsi pravico do prebivanja na podlagi člena 10 Uredbe št. 492/2011 in so tam vključeni v sistem socialne varnosti v smislu člena 3(1) Uredbe št. 883/2004, v vseh okoliščinah in samodejno izključeni iz pravice do posebnih denarnih dajatev, za katere se ne plačujejo prispevki."

Article I. ²⁵ O tej zadevi je bilo zapisov v pravniških in drugih medijih. Glej npr. (»Arbeits-lose EU-Bürger haben Anspruch auf Sozialleistungen«, 2020).

²⁶ V letu 2021 znaša ta pomoč za otroka pribl. 190 EUR.

²⁷ Uredba (ES) št. 883/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o koordinaciji sistemov socialne varnosti (UL 2004, L 166, posebna izdaja v slovenščini: poglavje 05 zvezek 005 str. 72 – 116) ter Uredba (EU) št. 492/2011 Evropskega parlamenta in Sveta EU z dne 5. aprila 2011 o prostem gibanju delavcev v Uniji (UL 2011, L 141, str. 1).

²⁸ Glej sklepne predloge generalnega pravobranilca de la Toura v zadevi Komisija proti Avstriji, C-328/20, ECLI:EU:C:2022:45.

avstrijskega socialnega in davčnega sistema enako kot avstrijski delavci.«²⁹ Sodišče EU je sledilo predlogu pravobranilca.

3.3 Sodna praksa Sodišča EU glede pokojnin

Sodišče EU pogosto odloča v zadevah v zvezi s pokojninami. Glede pravic v zvezi z višino pokojnine naj omenimo avstrijsko zadevo *Brachner, C-123/10*³⁰, katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi 267. člena PDEU, ki ga je vložilo avstrijsko vrhovno sodišče (Oberster Gerichtshof). Spor je potekal med osebo ženskega spola W. Brachner in Pensionsversicherungsanstalt (zavod za pokojninsko zavarovanje) glede zvišanja starostne pokojnine, ki je bilo W. Brachner odobreno na podlagi sistema usklajevanja pokojnin, določenega za leto 2008.

Sodišče EU je razlagalo prvi odstavek 4. člena Direktive 79/7 o postopnem izvrševanju načela enakega obravnavanja moških in žensk v zadevah socialne varnosti³¹, saj se spor nanaša na vprašanje pokojnin ženskih oseb. Sistem usklajevanja pokojnin, kot ga je imela Avstrija, bi najbolj prizadel ženske prejemnice pokojnine.³² Sodišče EU je odločilo, da bi lahko predložitveno sodišče, ob upoštevanju statističnih podatkov, ki so mu predloženi in če ni nasprotnih dokazov utemeljeno ugotovilo, da direktiva nasprotuje nacionalni določbi, ki iz izrednega zvišanja pokojnin izključuje veliko večji odstotek upokojenk kot upokojevcev.

Konkretno je še Sodišče EU (med drugim) odločilo, da je treba omenjeno določbo Direktive 79/7 razlagati takoda, v kolikor bi predložitveno sodišče po preučitvi prišlo do sklepa, da bi zaradi izključitve minimalnih pokojnin iz izrednega zvišanja, določenega s sistemom usklajevanja iz postopka v glavni stvari, dejansko lahko bil v slabšem položaju veliko večji odstotek upokojenk kot upokojevcev, te prikrajsanosti ni mogoče utemeljiti s tem, da se ženske, ki so bile zaposlene, prej upokojijo in prejemale pokojnino dlje (podrobneje v (Rebhahn, 2013)).

²⁹ Tako tudi obvestilo za medije Sodišča EU glede sklepnih predlogov generalnega pravobranilca de la Toura v zadevi Komisija proti Avstriji, C-328/20.

³⁰ Glej sodbo *Brachner, C-123/10*, ECLI:EU:C:2011:675.

³¹ Direktiva Sveta z dne 19. decembra 1978 o postopnem izvrševanju načela enakega obravnavanja moških in žensk v zadevah socialne varnosti (79/7/EGS) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 1, str. 215).

³² Glej tudi sklepane predloge generalne pravobranilke V. Trstenjak v zadevi *Brachner, C-123/10*, ECLI:EU:C:2011:400.

Sodišče EU tako s sodno prakso pomembno vpliva na pravice upokojenk. Ta primer tako pokaže, kako pomembno sodna praksa Sodišča EU vpliva na socialne pravice v različnih starostnih skupinah. Prav tako pa posredno pomembno prispeva k enakemu obravnavanju moških in žensk v vseh starostnih skupinah.

4 Sklepno

Čeprav socialna država resda ni izrecno napisana med vrednotami EU, pa je vpliv pravnih aktov na ravni EU na to področje vseeno zelo velik. Posebej pa na področje vpliva še sodna praksa Sodišča EU. Tako posamezne države članice ne morejo omejevati socialnih pravic delavcev, otrok, upokojenecv, študentov in drugih, s tem da bi v nacionalni zakonodaji določile nekatere omejitve, ki niso združljive s pravom EU. Takšne omejitve so namreč lahko predmet preizkusa pred Sodiščem EU, to pa lahko predlagajo nacionalna sodišča v okviru postopka za predhodno odločanje, kar je najpogostejše. Prav tako pa lahko tožbo zoper državo članico zaradi kršitve prava EU vloži Evropska komisija. S tem ima Sodišče EU velik in (najmanj) posredni vpliv na socialne pravice ter posredno na nivo revščine v vsej EU.

Literatura

- Arbeitslose EU-Bürger haben Anspruch auf Sozialleistungen (6.10.2020). *Legal Tribune Online*. Pridobljeno na https://www.lto.de/persistent/a_id/43018/
- EuGH stärkt Rechte von Wanderarbeitern mit Schulkindern (6. 10. 2020). *Beck-aktuell*. Pridobljeno na <https://rsw.beck.de/aktuell/daily/meldung/detail/eugh-staerkt-rechte-von-wanderarbeitern-mit-schulkindern>
- Article I. Fryba, M. (6.2.2021). *Steuerungleichheit untergräbt demokratischen Sozialstaat*. Pridobljeno na <https://de.linkedin.com/pulse/steuerungleichheit-untergr%C3%A4bt-demokratischen-martin-fryba>
- Kleinman, M. (2001). *A European Welfare State?: European Union Social Policy in Context*. Red Globe Press.
- Article II. Pesticau, P. in Lefebvre, M. (2018) *The Welfare State in Europe: Economic and Social Perspectives*. OUP Oxford.
- Rebhahn, R.(2013) Der Handlungsspielraum bei Pensionsanpassungen im Lichte des EuGH-Urteils Brachner. *Soziale Sicherheit*, 11, 526-540. Pridobljeno na: <https://www.sozialversicherung.at/cdscontent/load?contentid=10008.714208&version=1391184549>
- Trstenjak, V. (2015). The Welfare State in Times of Crisis: Threat to the Rule of Law? V Iliopoulos-Strangas (ed.) *The future of the Constitutional Welfare State in Europe* (str. 299-306). Athens: Nomos.
- Trstenjak, V in Brkan, M (2012). *Pravo EU*. Ljubljana: GV Založba.
- Trstenjak, V. in Plautsteiner, K. (2014). Der Schutz der sozialen Grundrechte in der Rechtsordnung Sloweniens. V Iliopoulos-Strangas (ur.), *Soziale Grundrechte in den "neuen" Mitgliedstaaten der Europäischen Union* (str. 681-761). Nomos.